

*Mənim iki arzum var: əhvalat
yazıya köçsün. Yazı əhvalata çevrilsin.*

Mişel Leris¹

*Nə bilmək olar, bəlkə də, yaddaş elə
axıra kimi seyr etmək deməkdir.*

Yuko Tsusima²

Barbes stansiyasında qatardan düşdüm. Keçən dəfə olduğu kimi, yerüstü metronun körpüsünün altında yenə də kişilər dəstəylə gözləyirdilər. Səkidən əllərində çəhraylı “Tati³” çantaları tutan insanlar keçirdi. Bayırından gödəkçələr asılmış “Billi” mağazası ilə tanınan Majenta bulvarına üz tutdum. Qarşıdan yoğun ayaqlarına iri naxışlı qara corab geymiş qadın gəlirdi. Ambruaz-Pare küçəsi buradan ta xəstəxanaya kimi, demək olar ki,

¹ Michel Leiris (fr.) – fransız yazıçı, etnoloq və incəsənət tənqidçisi.

² Yapon yazıçı.

³ Polietilen çantalar istehsal edən firma. İlk mağazası Barbes bulvarında açıldığına görə bəzən “Barbes” çantaları da adlanırdı. Barbesin odövrkü simasının əsas əlamətlərindən biri də bu çantalar idi (tərc. qeydi).

bomboş idi. Xəstəxananın “Eliza” korpusunun tağlı uzun dəhlizindən keçdim. Birinci dəfə gələndə, aynabəndli dəhliz boyu uzanan həyətdəki musiqi köşkünü görməmişdim. Öz-özümə fikirləşdim ki, bəs görən, sonra, qayıdanbaş buralar gözümə necə görünəcək. 15 nömrəli qapını itələdim və üçüncü mərtəbəyə qalxdım. Üstündə nömrəm yazılmış kartı laboratoriyanın qeydiyyat şöbəsinə təqdim etdim. Qəbul şöbəsidəki qadın qovluqda eşələndi və içində kağız-kuğuz olan qəhvəyi bir zərf çıxartdı. Əlimi uzatdım ki alım, vermədi. Piştaxtanın üstünə qoydu, mənə də oturub gözləməyi tapşırdı, bildirdi ki, özləri çağıracaqlar.

Gözləmə zalı bir-birinə bitişik iki salona bölünmüşdü. Həkimin qapısına ən yaxın yerdə, ən çox adam olan tərəfdə oturdum. Özümlə götürdüyüm yazı işlərimi yoxlamağa başladım. Məndən sonra uzunsaçlı, sarışın bir qız gəlib nömrəsini uzatdı. Ona da zərfi vermədilər və gözləməyi xahiş etdilər. Zalda hərəsi bir tərəfdə oturub gözləyən kişilər də vardı, – dəblə geyinmiş, haradasa otuz yaşlarında olan dazbaş bir kişi, pleyerli qaradərili oğlan və qaşqabağını sallayıb kresloya yayxanmış təxminən əlliyaşlı bir kişi. Sarışın qızın arxasınca dördüncü kişi də gəldi, arın-arxayın oturub portfelindən kitab çıxartdı. Sonra bir cütlük gəldi: reyruzda, qarnı burnuna dəyən qadın, qalstuk-kostyumlu kişi.

Stolun üstünə jurnal əvəzinə təkcə süd məhsullarının faydasından dəm vuran və İIV¹ ilə necə yaşamağı öyrədən broşürlər səpələnmişdi. Qarnı burnuna dəyən qadın elə bir ucdan üyüdüb-tökür, qalxıb oturur, yanındakı kişini qucaqlayır, sıgallayırdı. Kişi isə əllərini çətirinin üstünə atıb lal-dinməz oturmuşdu. Sarışın qız dəri gödəkçəsini qatlayıb qucağına basmış, gözlərini yerə elə dikmişdi, elə bil, gözlərini yumub oturmuşdu. Quruyub qalmışdı. Ayağının yanına böyük bir çamadan və balaca kürək çantası qoymuşdu. Fikirləşdim ki, bəlkə də, hamıdan çox onun qorxmağa haqqı çatır. Bəlkə də, həftəsonu tətilinə, ya da kəndə, anasigilə getməmişdən qabaq gəlib ki, analizinin cavablarını öyrənsin. Həkim kabinetdən çıxdı – çəhrayı don, qara corab geyinmiş, zərif, diribaş xanım idi. Nömrəni dedi. Heç kəsdən səs çıxmadı. Yandakı salondan bir oğlan yel kimi elə keçdi, təkcə eynəyini və atquyruğu saçını görə bildim.

Qaradərili oğlanı, sonra yan salondan bir neçə nəfəri çağırdılar. Heç kəs ağzını açıb bir kəlmə demir, heç kəs tərpənmirdi, qarnı burnuna dəyən qadından başqa. Həkim kabinetin qapısında görünən kimi hamı sadəcə gözlərini qaldırıb baxır, sonra da otaqdan çıxanları nəzərlərilə yola salırdı.

¹ İnsanın İmmun çatışmazlığı Virusü xəstəliyinin abreviaturası.

Neçə dəfə telefon zəng çaldı, kimi qəbula yazılır, kimi iş saatlarını soruşurdu. Qəbul şöbəsidəki qadın bir dəfə sualı cavablandırmaq üçün həkim-bioloqu çağırmağa getdi. Həkim gəlib neçə dəfə “xeyr, miqdarı normadadır, çox normadadır” deyərək təkrarladı. Sözləri səssizlikdə əks-səda verirdi. Xəttin digər başındakı adamın analizinin cavabı, deyəsən, müsbət çıxmışdı.

Yazılarımı yoxlayıb qurtarmışdım. Gözümün önündə elə hey eyni dumanlı səhnə dolaşırdı: iyul ayı, bir həftəsonu, sevimli, eyakulyasiya. Neçə aydır, yadıma da düşməyən bu səhnənin ucbatından burada idim. Çılpaq bədənlerin, əllərin, qolların bir-birinə sarmaşması indi mənə ölüm rəqsi kimi görünürdü. Mənə elə gəlirdi ki, görüşünə könülsüz getdiyim o oğlan elə mənə QİÇS-ə yoluxdurmaq üçün durub İtaliyadan basa-basa gəlmişdi. Amma yenə də bütün bu qucaqlaşmalarla, dərinin və spermının ilıqlığı ilə indi burada oturmağım arasında əlaqə qura bilmirdim. Fikirləşdim ki, ümumiyyətlə, sekslə başqa şeylər arasında heç vaxt əlaqə olmayacaq.

Həkim mənim nömrəmi səsləndirdi. Mən kəndardan içəriyə keçməyə macal tapmamış mənə ürəkdən güldü. Bunu yaxşı xəbər kimi yozdum. Qapını bağlayan kimi cəld “Nəticə neqativdir” – dedi. Qəhqəhə çəkdim. Sonra nə dedi, nə demədi, daha

məni maraqlandırmadı. Mənimlə həmrəy, sevincək görünürdü.

Pilləkəni yel kimi düşdüm. Gəldiyim yolu sağma-soluma baxmadan qayıtdım. Ürəyimdə yenə kəfəni yırtıldığını fikirləşirdim. Sarışın qızın da xilas olub-olmadığını bilmək istəyərdim. Barbes stansiya-sının basırıq platformasında insanlar üzü tunelə dayanmışdı, orada-burada çəhrayı “Tati” çantaları gözə dəyirdi.

Bu vaxt anladım ki, eyni hissləri bir dəfə də, 1963-cü ildə, Laribuazyer xəstəxanasında yaşamışdım. Həkim N.-nin hökmünü də eynən bu cür, qorxu içində, nigarançılıqdan ürəyim əsə-əsə gözləmişdim. Belə çıxır ki, bütün həyatım aybaşı təqvimilə bir franklıq prezervativlər arasında keçibmiş. Həyatı ölçmək üçün əntiqə üsuldur, hətta o birilərindən daha etibarlıdır.

1963-ün oktyabrında, Ruanda yaşadığım vaxtlarda, aybaşım bir həftədən çox gecikmişdi. Günəşli, ilıq günlər idi. Paltoya tez keçmişdim, həm mənə ağırlıq edir, həm də içində bişirdim, illah da mühazirələrin başlamağını gözləyə-gözləyə corab almaq adıyla, ya da elə-belə veyilləndiyim univer-

maqların içində əziyyət çəkirdim. Universitetin Erbuvil küçəsindəki qızlar yataqxanasına qayıdıb öz otağıma girən kimi hər dəfə tumanımı yoxlayırdım ki, bəlkə, bir damcı qan görəəm. Sonralar hər axşam gündəliyimdə iri hərflərlə “HEÇ NƏ” yazıb altından yağlı bir xətt çəkməyə başladım. Gecələr ayılır və o saat hiss edirdim ki, hələ də “heç nə” yoxdur. Bundan bir il əvvəl roman yazmağa başlamışdım, o il də mənə çox uzaq, heç olmamış kimi görünürdü.

Bir gün ağ-qara “Yer”¹ filminə baxmaq üçün kinoteatra getdim. İdarədə ilk işinə başlayan bir oğlanın həyatından bəhs edən uzun, kədərli əhvalat idi. Zalda tək-tük adam vardı. Oğlanın plaşa bürünmüş sısqa bədənində, məruz qaldığı həqarətlərə, filmdəki naçar qaramatlığa baxır və bilirdim ki, aybaşı-filan olmayacağam.

Bir axşam əllərinə artıq bilet düşən yataqxanadakı qızlar məni teatra sürüyüb apardılar. “Bağlı qapılar arxasında”nı² oynayırdılar, mən isə müasir pyeslərə hələ baxmamışdım. Zal ağzına qədər dolu idi. Gur işıqlandırılmış uzaq səhnəyə baxır, elə hey hələ də aybaşı olmadığımı fikirləşirdim. Mavi donlu sarışın Estel, bir də qulluqçu geyimindəki, göz qapaqları

¹ “Il posto” (İt.) – İtalyan rejissor Emanno Olminin komediya-dram janrında, 1961-ci ildə çəkdiyi film. Çoxsaylı beynəlxalq mükafatlara layiq görülüb (red.).

² Jan Pol Sartrın eyniadlı əsəri əsasında hazırlanan tamaşa (red.).

olmayan, qırmızıgöz Qarsendən başqa yadımda heç nə qalmamışdı. Gəlib gündəliyimə yazdım: “Əntiqə idi. Bircə qarnımdakı bu GERÇƏKLİK olmasaydı”.

Oktyabrın axırında artıq aybaşından əlimi üzümüşdüm. Noyabrın səkkizinə ginekoloq N.-in qəbuluna yazıldım.

“Bütün müqəddəslər günü”¹ bizi tətillə buraxdılar, həmişəki kimi valideynlərimin yanına getdim. Anamın məndən aybaşımın niyə gecikdiyini soruşacağından çox qorxurdum. Çirkli paltarlarımı o yuyurdu və başımla cavabdehəm ki, tumanlarımı hər ay yoxlayırdı.

Bazar ertəsi yuxudan ürəkbulanma və ağzımdakı qəribə tamla oyandım. Aptekdən mənə “Hepatoum” verdilər, bu qatı yaşıl mayedən ürəyim bir az da çox bulandı.

Yataqxanada Sen-Dominik məktəbində fransız dilindən dərs deyən O. adında tanış bir qız vardı, həmin aralar məndən onu əvəz etməyi xahiş etmişdi. Təqaüddən əlavə az-maz pul qazanmaq üçün yaxşı fürsət idi. Direktor məni əlində Laqard və Mişarın on altıncı əsrə aid müntəxəbatı² ilə qarşıladı. Ona

¹ Bütün Müqəddəslər Günü, Bütün Müqəddəslər Bayramı, Bütün Müqəddəslərin Təntənəsi və Halloumas kimi də tanınır, kilsənin istər tanınmış, istərsə də naməlum olan bütün müqəddəslərinin şərəfinə qeyd edilən xristian bayramıdır (red.).

² O dövrdə liseylərdə fransız ədəbiyyatının tədrisində istifadə olunan əsas vəsait (tərc.).